Gemeente Amsterdam

Raadsinformatiebrief
Afdoening motie

Aan:	De leden van de gemeenteraad van Amsterdam
Datum	datum
Portefeuille(s)	Openbare Ruimte en Groen
Portefeuillehouder(s):	Melanie van der Horst
Behandeld door	Verkeer en Openbare Ruimte, bestuurlijke.zaken.vor@amsterdam.nl
Onderwerp	Voortgang onderzoek naar de mogelijkheden van private financiering groenbeheer (motie 465)

Geachte leden van de gemeenteraad,

In de vergadering van de gemeenteraad van 9 en 10 november 2022 heeft de raad tijdens de behandeling van de begroting 2023 de motie ‘stimuleren private initiatieven groen’ van raadslid Moeskops van D66 aangenomen. Daarin werd het college gevraagd om te onderzoeken op welke manieren private partijen, waaronder bewoners, ondernemers en instanties kunnen bijdragen aan groen, zoals bomen en stadsbossen.

In het coalitieakkoord 2022 – 2026 stellen we het volgende: *Groen in de gemeentelijke organisatie wordt minder versnipperd georganiseerd. We investeren in het groenfonds en vergroten de mogelijkheden op het gebied van participatie en zelfbeheer op groen. Daarbij kijken we naar nieuwe vormen van samenwerking in groencoöperaties en/of buurtfondsen waarin bewoners en gemeente samenwerken en verantwoordelijkheid dragen, ook met publiek-private financieringsmogelijkheden*

Het college gaf uitvoering aan de motie door de mogelijkheden te onderzoeken voor externe financiering en coproductie met de nadruk op onderhoud en extra initiatieven ten aanzien van het Amsterdamse groen. Met deze brief willen we u informeren over de resultaten van het onderzoek naar de mogelijkheden van private financiering van het groen(beheer) en welke actie we willen ondernemen. Dit antwoord op de motie heeft lang op zich laten wachten realiseren, we onszelf. Enthousiast zijn we met de vraag aan de slag gegaan, maar snel werd duidelijk dat het nog niet zo eenvoudig is om externe financiering te organiseren waarbij de kosten tegen de baten opwegen.

1. Inleiding

Wenselijkheid en realiteit

De huidige gemeentelijk beschikbare middelen maken sober beheer mogelijk. Wanneer we het groenareaal willen uitbreiden of naar een hogere kwaliteitsniveau willen brengen zijn externe bijdragen voor investering en beheer daarom noodzakelijk. De vraag is welke kansen we kunnen verzilveren zonder een onevenredig benodigde inzet voor acquisitie, werving en relatiebeheer.

Over private financiering van groene diensten is de laatste jaren een en ander gepubliceerd. De dominante uitkomst is dat in Nederland de groene diensten primair als publiek worden beschouwd, waarvan wordt verwacht dat de overheid hierin (financieel) voorziet. De belangstelling bij bedrijven om bij te dragen vanuit maatschappelijke en commerciële overwegingen neemt wel wat toe. Voor een ondernemer is een rendement moeilijk te voorspellen en onzeker, en er zijn weinig mogelijkheden om naamsbekendheid aan groen of groenbeheer te verbinden. Daarnaast is men zich niet altijd bewust van de waarde(n) die groen voor hen kan hebben.

Zowel in Amsterdam als elders in Nederland en internationaal liggen de succesvolle voorbeelden niet voor het oprapen. In Amsterdam investeren ondernemersverenigingen / bedrijveninvesteringszones (BIZ) in plantenbakken. Voorbeelden in het buitenland zijn Bryant Park in New York en Wilton Park in Dublin waar private partijen in een park hebben geïnvesteerd of investeren. In Londen neemt in ieder geval één BIZ initiatief voor groenprojecten binnen hun gebied. Er lijken kansen voor Europese, landelijke, regionale en lokaal specifieke financiering.

2. Onderzoek en verkenning van mogelijkheden

Waarde van groen

Verschillende onderzoeken komen met de volgende waarden voor groen:

- Gezondheid (luchtzuivering, plek om te bewegen, verminderen depressies)
- Klimaatadaptatie (verkoeling, vasthouden water, drainage)
- Duurzaamheid (CO2-afvang)
- Biodiversiteit
- Productie (grondstoffen, eten)
- Verhoogde omzet ondernemingen (aantrekkelijkheid, beleving, productiviteit)
- Verhoogde sociale cohesie
- Verminderde criminaliteit
- Waarde vastgoed

Er zijn dus voldoende waarden te identificeren die van belang kunnen zijn voor een grote diversiteit aan partijen. Zoals gezegd is men hiervan niet altijd bewust en is het zeer moeilijk om dergelijke waardes te kwantificeren in financiële waarde. De Universiteit Wageningen stelt in “Wijzer met groen in de stad” [1] daarnaast dat verantwoordelijkheid nemen als bedrijf voor de fysieke omgeving past binnen de algemene trend van meer aandacht voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen onder andere om “goed te doen”. Dit kan betekenen dat bedrijven willen investeren in groen zonder dat dit direct financieel iets oplevert. Ook door economen wordt onderkend dat naast economische overwegingen, morele overwegingen van belang kunnen zijn bij te nemen beslissingen[2].

[1] *Wijzer met groen in de stad, WUR, 2014*
[2] *Wijzer met groen in de stad, WUR, 2014*

Financieringsmogelijkheden MRA:

In een uitgebreid onderzoek van 2021 zijn de mogelijkheden tot externe financiering voor groen binnen de Metropool Regio Amsterdam (MRA)[3] verkend (bijlage). De verschillende financieringsmogelijkheden vanuit publieke partijen, bedrijven en burgers zijn op een rij gezet. In deze groslijst worden alle mogelijke financieringsinstrumenten beschreven en er wordt gekeken wat er relevant en kansrijk is voor de MRA. Europees en landelijk gaat het om publiekgeregelde doelgerichte subsidies die aan voorwaarden moeten voldoen. Op lokaal niveau kunnen inkomsten uit toeristenbelasting, loterijen, activiteiten, parkeerinkomsten bij recreatiegebieden, evenementen en exploitatie/pacht kansen bieden voor een bijdrage aan het groenbeheer.

Verder blijkt dat grote bedrijven en instellingen in de MRA zeker waarde hechten aan groen en landschap, maar dat toch zien als een overheidstaak. Dat wil niet zeggen dat de bedrijven financieel niet zouden willen bijdragen.. Bedrijven staan vooral open voor initiatieven in hun nabijheid waar concreet en makkelijk aan kan worden deelgenomen en resultaat zichtbaar is. Soms is een combinatie met vrijwilligersonderhoud door medewerkers een optie waarmee tegelijkertijd ook betrokkenheid met de buurt en het groen kan worden gewonnen.

Klimaatadaptatie

De risico's van klimaatverandering worden steeds duidelijker voor de stad. Die vertalen zich niet alleen in directe overlast, gezondheidsrisico's en schade, maar ook in waardevermindering van vastgoed. Groen in hoeveelheid en in kwaliteit kan een grote rol spelen in klimaatadaptatie. De gemeente zet mede om deze reden in op het vergroenen van de openbare ruimte (groenvisie en omgevingsvisie), private ruimte, daken en gevels. Maar ook de inzet van particulieren is belangrijk. Via de netwerkaanpak Weerproof is er regelmatig contact met woningcorporaties, bewoners en bedrijven. We stimuleren hen om klimaatadaptieve maatregelen te treffen, bijvoorbeeld door tuinen en daken te vergroenen. Met dergelijke maatregelen beschermen zij hun eigendom beter tegen weersextremen. Private partijen waaronder vastgoedeigenaren, zullen vermoedelijk eerder bereid te zijn bij te dragen aan investeringen ten behoeve van klimaatadaptatie ter voorkoming waardevermindering van hun vastgoed.

Bijdragen initiatieven in de buurt

Vooral bewoners lijken in toenemende mate bereid om actief bij te dragen aan de zorg voor hun woonomgeving. Er ontstaan steeds meer aanvragen voor medebeheer buurtgroen om gezamenlijk te werken in moestuinen, pluktuinen, gemeenschappelijke perkjes, plantenbakken, boomtuintjes en geveltuinen. De bewoners planten zelf en beheren het groen gezamenlijk. De

[3] *Financieringsmogelijkheden MRA-Landschapsopgaven, versie september 2021 (bijlage)*

handleiding voor groene initiatiefnemers in Amsterdam [4] biedt richtlijnen en informatie voor alle vormen van kleinschalig groen in de buurt. Naast de mogelijkheid van aanlegfinanciering via de regeling Groen in de Buurt (GIB) komt het steeds vaker voor in Nederland dat de buurt middelen bij elkaar brengt door crowdfunding of sponsoring, en soms zelfs lidmaatschapsgelden door het oprichten van een (informele) vereniging. Het gaat in al deze voorbeelden om bescheiden middelen, maar als bouwsteen van onderop zou kunnen bijdragen aan het vergroenen en op hogere kwaliteit beheren van Amsterdam. Vanuit de gemeente is het van belang deze initiatieven te faciliteren en stimuleren en, vanuit de regels die gelden in de openbare ruimte, te kaderen.

3. Wat is er inmiddels geprobeerd en waarop willen we inzetten / verder te onderzoeken?

Giften, Sponsoring, Donatie

Giften van burgers voor ontwikkeling of onderhoud van een park, bos of speciaal gebied is mogelijk. Er bestaan fondsen op naam voor groene projecten. Echter, evenals grotere financiële initiatieven tot sponsoring en donatie komt dit niet goed van de grond. Aan sponsoring zitten daarbij ook de nodige eisen vast. Er dient een tegenprestatie te worden geleverd in de vorm van publiciteit, zoals bijvoorbeeld het vermelden van de sponsor met reclameborden. Financiële bijdrage ten behoeve van een gedefinieerd (groen)gebied zoals het Amsterdamse Bos, een Amsterdams Stadspark of Plein & Omgeving zoals Museumplein en Zuidas, maken vanwege naamsbekendheid de meeste kans op gift, sponsoring of donatie. Met name het gezamenlijk optrekken met een BIZ zorgt voor goede resultaten. Een voorbeeld is het Museumplein waar bloembakken door de BIZ gedurende het hele jaar mogelijk gemaakt wordt door de ondernemers. Op deze manier kunnen de gemeenschappelijke wensen elkaar versterken. Ook het kantorencentrum van de Zuidas heeft een gedeelde ambitie om in de kwaliteit van groen beeldbepalend te worden en zich hiermee internationaal op de kaart te zetten.

Stichting of Vereniging:

Stichtingen zoals *Hart voor het Vondelpark* en *Vrienden van het Beatrixpark* richten zich op ondersteuning van groenbeheer en groenprojecten. In het Vondelpark faciliteert de Stichting de mogelijkheid tot donaties met opties als o.a.: *'kleine donatie, steun het Vondelpark'* en '*bijdrage voor onderhoud en vernieuwing bomen en planten'.*

Amsterdamse Bos:

In het Amsterdamse Bos is uitgebreid onderzoek gedaan naar nieuwe vormen van private financiering van natuur irt biodiversiteit en klimaatadaptatie. Het Bos onderzoekt hoe traditionele vormen van private financiering (donaties, lidmaatschappen en sponsoring) beter kunnen aansluiten en ontwikkelt daarnaast nieuwe vormen van partnerships met private

[4] *Handleiding voor groene initiatiefnemers in Amsterdam, Van inspirerend idee naar succesvol groen buurtproject, oktober 2020;*

partijen, die uitgaan van een combinatie van carbon credits (CO2 certificaten) en biochar. Het Amsterdamse Bos vraagt bedrijven om een bijdrage aan deze en andere projecten die zij kunnen koppelen aan hun eigen doelstellingen en eisen op het gebied van klimaat, biodiversiteit, gezondheid en sociaal welzijn.

Adoptie:

Adoptie is een vorm in de financiering van groenonderhoud waarbij we burgers en bedrijven gemakkelijker kunnen betrekken bij groene diensten. In geval van adoptie is er niet zozeer sprake van een financiële bijdrage, maar het biedt een kans tot besparing van het gemeentelijke groenbudget Deze vorm van kleinschalig medebeheer zien we steeds meer en versterkt met namen de betrokkenheid en sociale cohesie in een buurt.

Waar willen we op inzetten, uitproberen en onderzoeken?

De ervaringen met betrekking tot private investeringen zijn wisselend succesvol en de financiële opbrengsten in relatie tot de totale groenopgave van de stad gering. Desondanks denken we dat het belangrijk is om toch nogmaals te pogen om meer private financiering te organiseren. Ten eerste zien we dat de investerings- en beheeropgave groeit. Ten tweede groeit de kennis over de waarden van groen (soorten en hoeveelheid) en de urgentie om meer groen te realiseren. Het belang voor anderen en dus de kansrijkheid aan bijdragen wordt daardoor ook mogelijk groter.
Meer private (co-)financiering vraagt een gezamenlijke inspanning van de gemeente en duidelijkheid voor de “donateurs” over waar precies aan wordt bijgedragen en welk verschil wordt gemaakt. Voorwaarden voor private financiering, zoals een efficiënte organisatie van partnerships, monitoring van biodiversiteit en andere waarden, aanwezigheid in media door campagnes, en een goede project administratie en compliance moeten worden uitgewerkt.
Hulp van ambassadeurs, prominente Amsterdammers, en politieke vertegenwoordigers en dus ook raadsleden, kan echt helpen in de opgave voor het voetlicht te brengen en partijen uit te nodigen bij te dragen. Wat betreft de lasten voor de gemeentelijke organisatie willen we wel opletten dat de inzet van de gemeente in capaciteit en middelen in verhouding blijft tot de opbrengst. Ook moet elk groeninitiatief in de openbare ruimte volgens de gemeentelijke, of indien meer hoogwaardig gezamenlijk, vastgestelde kwaliteitseisen structureel beheerd en onderhouden kunnen worden. Dat moet dus meegenomen worden in afweging en financiering.

Concrete casussen

In aansluiting op bestaande initiatieven en ervaringen zullen we in het kader van twee casussen de werving van private bijdragen versterken, oppakken en/of slimmer organiseren (sector-overstijgend en multidisciplinair). Naast het werven van extra financiële middelen willen we hiervan leren en zien hoe we de aanpak en ervaringen vervolgens kunnen gebruiken voor andere projecten. Indien we leren dat werving voor groen niet of nauwelijks extra middelen oplevert dan kan dat ook leiden tot een voorstel om verdere gemeentelijke pogingen (volgens die aanpak) tot private financiering te stoppen. Tenslotte willen we meer nationaal en internationaal verkennen – ook op mogelijke bijdragen van EU en Rijk - en leren van initiatieven elders over inhoud en aanpak.

Casus Vondelpark: Op basis van een goed beeld en duidelijk verhaal van de (lange termijn) opgave van het Vondelpark zullen we met private partijen en in ieder geval stichting *Hart voor het Vondelpark* een plan van aanpak opstellen hoe te komen tot meer gezamenlijke financiering voor die opgave. Deze ervaringen kunnen we vervolgens ook inzetten voor andere locaties.
Casus specifieke locatie: Op basis van de groenopgave van de stad en de programmering van groenprojecten willen we met partijen, BIZzen, bewoners, vastgoedeigenaren, in de directe omgeving van een dergelijk groenproject (meer groen en/of kwaliteitsverbetering) komen tot een plan van aanpak met meer private financiering. Op basis van een snelle verkenning moet nog deze zomer een keuze gemaakt worden voor één of meer projecten. Voorbeelden van projecten/locaties zijn: onderdelen van Binnenring, Green Mile/Frederiksplein, Knowledge Mile, Zuidas, Albert Cuyp, Hondsrugpark, Arenagebied/ Amsterdamse Poort.

Casus Klimaatadaptatie
Klimaatverandering heeft directe gevolgen voor waarde van bezit van vastgoedeigenaren. We zien daarom kansen om investeringen voor klimaatadaptatie in de openbare ruimte, waarvan een significant deel zal bestaan uit het creëren van meer groen, meer te delen met private partijen. Hierop zullen we meer onderzoek en verkenning gaan doen onder andere door met vastgoedpartijen, beleggers en financiers (banken) in gesprek te gaan welke mogelijkheden zij hiervoor zien. Doel is om te komen tot een concrete gezamenlijke aanpak en projecten.

Casus Amsterdamse Bos:
Op basis van het onderzoek naar nieuwe vormen van private financiering van natuur, start het Amsterdamse Bos twee onderzoeksprojecten en twee uitvoeringsprojecten. Onderzoek wordt gedaan naar carbon credits, in combinatie met de productie van biochar. Deze projecten worden gestart vanuit de houtwerf. Het Bos geeft daarnaast uitvoering aan de strategische agenda en aan de voorwaarden voor private financiering. Meer uitleg over wat en hoe volgt op korte termijn.

Amsterdam 750
In kader van Amsterdam 750 jaar wordt een poging gedaan om 750 bomen extern te laten financieren, mede in aansluiting op lopende initiatiefvoorstel van de Partij voor de Dieren. Het programmabureau 750 is bezig met een plan van aanpak mede in samenwerking met partijen als *De Gezonde Stad* en *Trees for All*. Na afloop van Amsterdam 750 jaar volgend jaar willen we dit - bij succes - doorzetten en komen tot een langjarig of reguliere aanpak voor plaatsen van meer bomen in de stad. Dit brengen we ook in relatie tot ideeën voor een extra stadsbos.

Samenvattend

Er is een groeiende behoefte aan meer groen en meer kwaliteit en onderhoud van groen in de stad. Daarbij wordt beheer van de openbare ruimte beschouwd als een rol van de overheid. Dat is natuurlijk ook zo, maar de groenopgave en wens is groter dan door de stad financieel te bieden is. Met bewoners kunnen we meer samenwerken in het beheer. De “groenketen”, de gemeentelijke

organisatie van beheer en onderhoud groen werkt steeds intensiever samen met bewoners en ondernemers aan onderhoud van de groene stad. We moeten daarbij de mate van controle op het stedelijk beheer, en participatief eigen beheer wel in balans kunnen houden.

Er is enige ervaring met betrekking tot private financiering op groen. Ondanks dat de ervaringen hiermee nog niet tot financieel enorm resultaat hebben geleid en dat er geen garantie is voor succes, denken we dat het belangrijk is om toch middels een aantal concrete casussen de mogelijkheden voor meer private financiering te blijven onderzoeken mede omdat we zien dat de opgave groeit en de (belevings-)waarde van groen (soorten en hoeveelheid) en daarmee ook het belang voor anderen groter wordt. We zullen u jaarlijks blijven informeren over de resultaten en nieuwe ontwikkelingen in binnen- en buitenland daar waar het de private investering in groen betreft.

Daarnaast zullen we ons blijven richten op kleinschalige mogelijkheden die gebiedsgericht op buurtniveau kunnen worden gestimuleerd. De motivatie voor (kleine) ondernemers en bewoners om een mooie omgeving te creëren, kan in extra groen en groenonderhoud vorm krijgen, en daarmee een belangrijke bijdrage en financieel voordeel bieden.

Het college beschouwt de motie hiermee als afgehandeld.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam,

Melanie van der Horst
Wethouder Openbare Ruimte en Groen